

เรือนจำต้นแบบที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ¹ Prison Standards that Facilitate the Sex Offender Treatment and Rehabilitation to Reduce Recidivism

อรุณญา ต้อยคำภีร์² Arunya Tuicomepee
นिरนาท แสนสา³ Niranat Sansa
สวารินทร์ รื่นเริง⁴ Sawarin Ruenreng
ภวิษฐ์ ทวีงาม⁵ Phavis Thaweengam
ณธารารัฐิติธราดล⁶ Nathara Titaradol
ภัทธีรา มุนินโท⁷ Pattira Muninto
รัตน์ มลิลลา⁸ Rat Mailla
ประภาพร อนุমানไพศาล⁸ Praphaporn Anumanpaisarn

■ บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองด้านมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ผู้เข้าร่วมการวิจัย 104 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การนำร่องเพื่อพัฒนามาตรฐานเรือนจำและโปรแกรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทางเพศ เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2563

² ศาสตราจารย์ ดร. แชนงวิชาการวิจัยจิตวิทยาประยุกต์และแขนงจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Professor Dr., Research in Applied Psychology Program and Counseling Psychology Program, Faculty of Psychology, Chulalongkorn University

³ รองศาสตราจารย์ ดร. แชนงวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Associate Professor Dr., Guidance and Psychological Counseling Program, School of Educational Studies Sukhothai Thammathirat Open University.

⁴ นักจิตวิทยา กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Psychologist, Department of Corrections, Ministry of Justice

⁵ นักทัณฑ์วิทยา กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Penologist, Department of Corrections, Ministry of Justice

⁶ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Plan and Policy Analyst, Department of Corrections, Ministry of Justice

⁷ พนักงานคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
Probation Officer, Department of Probation, Ministry of Justice

⁸ นักวิจัยอิสระ
Freelance Researcher

และผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามแบบธิดาติคของโคโลซี่ซึ่งผลการวิจัยพบ 3 ประเด็นหลัก โดยประเด็นที่หนึ่ง คือ มาตรฐานเรือนจำด้านการจำแนกผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ภาพว่าบุคลากรผู้ปฏิบัติงานเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ข้อมูลการจำแนกใช้งานได้จริง ปัญหาและอุปสรรคหลัก คือ ขาดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ งบประมาณไม่เพียงพอ พื้นที่ดำเนินการจำกัด และปัญหาด้านข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประเด็นที่สอง คือ มาตรฐานด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ภาพว่าโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพเป็นโปรแกรมที่ช่วยปรับเปลี่ยนความคิด เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของครอบครัว ปัญหาและอุปสรรคหลัก คือ ขาดหลักสูตรและโปรแกรมที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ประเด็นที่สาม คือ มาตรฐานด้านการคืนผู้ต้องขังสู่สังคม ผู้เข้าร่วมการวิจัยให้ภาพว่าเรือนจำมีโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เน้นด้านอาชีพและส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว มีการหาแหล่งงาน ประสานเครือข่ายในชุมชน สนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพหลังการพ้นโทษ ปัญหาและอุปสรรคหลัก คือ ขาดนโยบายหรือมาตรการในการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความคล้ายคลึงกับโลกภายนอกก่อนการปล่อยตัว ผลของการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเรือนจำที่มีมาตรฐานที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกแก่ผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ส่งเสริมชุมชนให้มีความปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเพศ รวมถึงมีการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำต่อไปได้

คำสำคัญ: มาตรฐานเรือนจำ, การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู, ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ, การกระทำผิดซ้ำ, การวิจัยเชิงคุณภาพ

■ Abstract

This qualitative study is aimed to examine the perspectives of prison standards facilitating the treatment and rehabilitation of sex offenders. Research participants were one hundred and four people in total, including the executives from the Department of Corrections, experts, academics, and prison officers. In-dept interviews and focus groups were conducted for data collection. Thematic qualitative analysis using Colaizzi's method was employed to analyze the data. The research findings revealed three main themes. The first theme was the classification standard for sex offenders. The research participants stated that prison officers were the key to effective assessment and classification of sex offenders. Major problems were a lack of qualified staff who specialized in sexual offense classification, insufficient budget, limited space for the operations and legal issues related to the sex offense. The second theme involved the treatment and rehabilitation standards for sex offenders. Participants indicated that effective rehabilitation programs were the assistance for mindset change, increase in

self-esteem, promotion of novel learning, and encouragement of family participation. Major problems on the second theme included a lack of specific treatment and rehabilitation programs for sex offenders. The third theme was the standard of social reintegration for sex offenders. The participants mentioned that pre-release rehabilitation programs for sexual offenders emphasized vocational training and family relationship enhancement. Employment, cooperation among community networks, and funding for career development after release were provided. The major problems included a lack of policies or regulations for effective community reintegration. From this study, improvement of prison standards to facilitate positive changes in sex offenders can be achieved. Moreover, safe communities from sexual crimes and prevention of recidivism can be further encouraged.

Keywords: Prison standards, treatment and rehabilitation, sex offenders, qualitative

■ บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันของผู้ต้องขังไทย พบว่า ปัญหาคุกโทษล้นเรือนจำนับเป็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพของเรือนจำอย่างมาก โดยรายงานสถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์ทั่วประเทศ

พบว่ามีจำนวนนักโทษเด็ดขาด 216,721 คน นอกจากจำนวนผู้ต้องขังที่มากแล้ว ปัญหาการกระทำผิดซ้ำโดยผู้ที่เคยกระทำผิดและถูกดำเนินคดีมาก่อน นับเป็นอีกประเด็นที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชนและความเชื่อมั่นในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งข้อมูลการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังจากทุกคดีที่กลับมากระทำผิดซ้ำภายหลังถูกปล่อยตัวไป 3 ปีแรก จะพบแนวโน้มการเพิ่มขึ้นแบบเท่าตัว ดังข้อมูลในปีล่าสุด พ.ศ. 2563 ที่พบว่า อัตราผู้ต้องขังกระทำความผิดซ้ำทุกคดี ภายใน 1 ปี เท่ากับร้อยละ 13.04 ภายใน 2 ปีเท่ากับร้อยละ 23.18 และภายใน 3 ปีเท่ากับร้อยละ 31.96 (ข้อมูล ณ วันที่ 1 เมษายน 2567) (Department of Corrections, 2567) ทำนองเดียวกันกับอัตราผู้ต้องขังกระทำความผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับเพศ ดังสถิติในปี พ.ศ.2561 ที่พบว่า อัตราผู้ต้องขังกระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับเพศ ภายใน 1 ปี เท่ากับร้อยละ 14.9 ภายใน 2 ปี เท่ากับร้อยละ 26.54 และภายใน 3 ปี เท่ากับร้อยละ 31.49 จะเห็นว่าแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นประมาทมากกว่าหนึ่งเท่าตัวในปีที่ 2 และประมาทมากกว่าสองเท่าตัวภายในปีที่ 3 หลังจากการปล่อยตัว (Tuicomepee et al., 2021) คดีที่ผู้ต้องขังก่อเหตุซ้ำโดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ กระทำต่อเด็ก และใช้ความรุนแรงเป็นพฤติกรรม การกระทำความผิดที่สาธารณชนให้ความสำคัญอย่างกว้างขวาง ซึ่งปัญหาการกระทำผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับเพศนับเป็นประเด็นสำคัญและสอดคล้องกับสถานการณ์ของกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน เนื่องจากผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชน อีกทั้งยัง

สอดคล้องกับนโยบายสำคัญของกระทรวงยุติธรรม (Office of Justice Affairs, 2019)

ช่วงเวลาที่ผ่านมามีกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรมได้มีแนวคิดในเรื่อง “การควบคุมดูแลบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังและมุ่งสู่มาตรฐานสากล” โดยมีการจัดทำมาตรฐานเรือนจำต้นแบบตามข้อกำหนดกรุงเทพ หรือ Bangkok Rules เพื่อให้เรือนจำเป็นสถานที่เปลี่ยนชีวิตของผู้ต้องขัง เพื่อว่าเมื่อถึงวันพ้นโทษจะสามารถคืนคนดีสู่สังคมได้ โดยกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ร่วมมือกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ในการขับเคลื่อนการนำข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หรือข้อกำหนดแมนเดลา (Mandela Rules) มาสู่การปฏิบัติเต็มรูปแบบเพื่อยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล สำหรับข้อกำหนดแมนเดลาเป็นข้อกำหนดที่วางมาตรฐานขั้นต่ำในการบริหารจัดการเรือนจำที่ดี รวมทั้งวางมาตรฐานให้มีการเคารพสิทธิของผู้ต้องขัง โดยยึดหลักการ 5 ประการ ประกอบด้วย (1) ผู้ต้องขังพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ (2) ห้ามทรมานหรือการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยความทารุณ (3) ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงความต้องการขั้นพื้นฐานโดยไม่เลือกปฏิบัติ (4) วัตถุประสงค์ของเรือนจำคือการคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัยและลดการกระทำความผิดซ้ำ (5) ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการต่าง ๆ ในเรือนจำ และผู้เข้ามาเยี่ยมจะต้องได้รับความปลอดภัยตลอดเวลา ภายใต้แนวทางข้อกำหนดแมนเดลา กรมราชทัณฑ์ได้

ยกระดับการปฏิบัติงานด้วยแผนการบริหารโทษ (Sentence Plan) ทั้งระบบมาก่อนแล้ว ตั้งแต่การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังให้มีความเหมาะสม การควบคุมผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบและมีมนุษยธรรม การพัฒนาพฤตินิสัย โดยอาศัยการบูรณาการข้อมูลพฤติการณ์ของผู้ต้องขังและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยกรมราชทัณฑ์ได้ก่อสร้างศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนปล่อยภายในเรือนจำและทัณฑ์สถานเปิด และได้บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการของศูนย์เตรียมความพร้อมดังกล่าว

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “มาตรฐาน (Standard) คำนี้มีการนิยามไว้หลากหลายทั้งในประเทศไทยเองและนานาชาติ ตัวอย่างเช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้นิยาม “มาตรฐาน” หมายถึง สิ่งที่ถือเอาเป็นเกณฑ์ที่รองรับกันทั่วไป เช่น เวลามาตรฐานกรีนิช หรือสิ่งที่ถือเอาเป็นเกณฑ์สำหรับเทียบกำหนดทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ (Royal Institute, 2003) มาตรฐานเป็นสิ่งที่ถือเอาเป็นเกณฑ์ที่จัดทำขึ้นจากการเห็นพ้องต้องกันและได้รับความเห็นชอบจากองค์กรอันเป็นที่ยอมรับทั่วไปเพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้กันทั่วไปจนเป็นปกติวิสัยโดยมุ่งให้บรรลุถึงความสำเร็จสูงสุดตามข้อตกลงที่วางไว้ อย่างไรก็ตามมาตรฐานเรือนจำสำหรับผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศในประเทศไทยยังเป็นช่วงของการริเริ่มพัฒนา เมื่อพิจารณามาตรฐานเรือนจำสำหรับผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศสากล พบว่า สมาคมระหว่างประเทศเพื่อการบำบัดแก้ไขผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ (The International Association for the Treatment of Sexual Offenders; IATSO) (Pfäfflin, & Eher, 2011) และสำนักงานการบริหารจัดการการใช้

ความรุนแรงภายในครอบครัวและผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ รัฐโคโลราโด (Office of Domestic Violence & Sex Offender Management, 2020) ประเทศสหรัฐอเมริกา หน่วยงานระดับสากลทั้งสองแห่งระบุถึงแนวปฏิบัติในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูด้านจิตใจและด้านร่างกาย โดยการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูด้านจิตใจ (Psychological Treatment) ครอบคลุมการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม หรือแบบครอบครัว ซึ่งการดำเนินการมีความแตกต่างกันไปตามแนวคิดเชิงทฤษฎีทางจิตวิทยาและแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายสาเหตุความผิดทางเพศ เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีด้านการรู้คิด ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีระบบครอบครัว เป็นต้น ส่วนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูด้านสุขภาพร่างกาย (Biomedical Treatment) ครอบคลุมการบำบัดรักษาโดยใช้วิธีการทางแพทย์ การให้ยาที่ยังฮอร์โมนแอนโดรเจน ยารักษาโรคซึมเศร้า ยาคลายความวิตกกังวล ยาแก้ปวด ยาต้านอาการทางจิต และ/หรือยาอื่น ๆ นอกจากนี้ หน่วยงานระดับสากลดังกล่าวเน้นว่าการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ต้องคำนึงถึง 3 ประเด็นสำคัญ กล่าวคือ (1) สมรรถนะทางวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ (2) สิ่งที่ต้องดำเนินการก่อนการบำบัดรักษาผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ และ (3) หลักมาตรฐานในการดูแลรักษา (Pfafflin & Eher, 2011; Office of Domestic Violence & Sex Offender Management, 2020)

หลักฐานเชิงประจักษ์สากลที่ผ่านมาบ่งชี้ว่า เรือนจำที่ประสบความสำเร็จในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศนั้นมีโปรแกรม

บำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่ดำเนินการตามหลักความเสี่ยง ความต้องการจำเป็น การตอบสนอง (the Risk-Need-Responsivity หรือ RNR) ซึ่งหลักการนี้ให้ความสำคัญกับการระบุและลดปัจจัยความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ โดยเริ่มจากการประเมินความเสี่ยง (Risk factors: R) และความต้องการจำเป็นที่นำไปสู่การกระทำผิดทางกฎหมาย (Criminogenic needs: N) โดยความเสี่ยงเป็นปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมกระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ แบ่งเป็นความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ (เช่น ประวัติการกระทำผิด ประเภทของผู้เสียหาย) และความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงได้ (เช่น ทักษะการขาดความเห็นอกเห็นใจผู้เสียหาย ทักษะการแก้ปัญหา และการควบคุมตัวเอง) ส่วนความต้องการจำเป็นที่นำไปสู่การกระทำผิดทางกฎหมาย (N) ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และนำไปสู่การตอบสนอง (R) คือ การตอบสนองต่อการแก้ไขฟื้นฟู โดยความเสี่ยงและความต้องการจำเป็นที่สูงจะนำไปสู่การบำบัดที่มีความเข้มข้นเพิ่มขึ้น (Bonta & Andrews, 2007) ตัวอย่างการศึกษารายงานในเรื่องประสิทธิภาพของโปรแกรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศในเรือนจำ เช่น Ede, Okeke, และ Onah (2022) ที่ใช้โปรแกรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศเพื่อลดเจตคติการใช้ความรุนแรงทางเพศในผู้ต้องขังกระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศอันนำไปสู่การลดความเสี่ยงในการกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ โปรแกรมนี้ใช้หลักการ RNR ข้างต้น และเน้นการปรับความคิดและพฤติกรรม (Cognitive behaviorally information intervention: CBII) จำนวน 12 ครั้ง ใช้เวลา

ครั้งละ 90 นาที โดยการนำบทความและพฤติกรรมสัปดาห์ละครั้ง และมีคู่มือดำเนินการในแต่ละครั้ง ส่วนการดำเนินการตามโปรแกรมโดยนักบำบัด 4 คน ทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก รวมถึงผ่านการอบรมและได้รับการรับรองด้านการบำบัดแก้ไขด้านการปรับความคิดและพฤติกรรมจากมหาวิทยาลัยแล้ว เป็นต้น

ประเด็นที่ยังเป็นช่องว่างของข้อความรู้ในเรื่องมาตรฐานเรือนจำสำหรับผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ในประเทศไทย คือ เรือนจำต้นแบบที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำในสังคมไทยมีอะไรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญและบุคลากรที่เกี่ยวข้องรับรู้หรือมีมุมมองในเรื่องมาตรฐานเหล่านี้อย่างไร บทความวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องมุมมองด้านมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ โดยศึกษาจากผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยหวังว่าข้อความรู้ดังกล่าวจะนำไปสู่การวิเคราะห์สังเคราะห์ร่วมกับข้อความรู้ในเรื่องมาตรฐานด้านนี้ของสากล เพื่อการพัฒนาต่อยอดเรือนจำของประเทศไทยที่มีมาตรฐานอันจะช่วยเอื้อให้เกิด

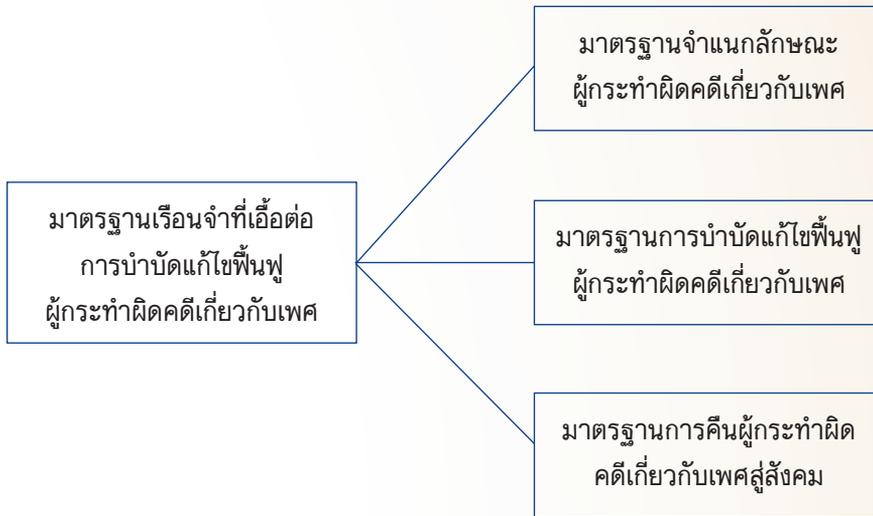
การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกแก่ผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ และช่วยส่งเสริมชุมชนให้มีความปลอดภัยจากคดีทางเพศ รวมถึงเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำคดีทางเพศต่อไป

■ วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษามุมมองด้านมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ

■ กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษานี้ใช้สำหรับเป็นแนวทางในการออกแบบแนวคำถามในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนการรับรู้หรือมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ โดยกรอบแนวคิดในการศึกษานี้อิงตามผลการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องมาตรฐานเรือนจำของสากลที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศและสามารถลดการกระทำผิดซ้ำได้ ซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรฐานหลัก ได้แก่ มาตรฐานการจำแนกคุณลักษณะผู้กระทำผิด มาตรฐานการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และมาตรฐานคืนผู้ต้องขังสู่สังคม ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบการแนวคิดในการศึกษามาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ

■ **ระเบียบวิธีวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวปรากฏการณ์วิทยาที่เน้นการอธิบาย มุมมองที่เป็นประสบการณ์ของบุคคลอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อนำเสนอแก่นหรือโครงสร้างของปรากฏการณ์นั้น ๆ (Podhisita, 2021)

ผู้เข้าร่วมการวิจัย เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศในด้านนโยบายด้านวิชาการ และด้านการปฏิบัติงาน รวมจำนวนทั้งหมด 104 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีประสบการณ์ในด้านการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงานในการขับเคลื่อน/ผลักดันด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 เป็นผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญ ขำนาญการ มีองค์ความรู้และ

ประสบการณ์ในการขับเคลื่อน/ผลักดันด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศระดับชาติหรือนานาชาติ จำนวน 20 คน กลุ่มที่ 3 เป็นผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มี (1) ความเชี่ยวชาญประสบการณ์ด้านการดูแล บำบัด แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศในเรือนจำใน 6 พื้นที่ (2) ปฏิบัติงานในเรือนจำกลาง เรือนจำพิเศษ/ทัณฑสถานเปิด เรือนจำจังหวัด เรือนจำอำเภอ และ (3) ปฏิบัติงานในเรือนจำที่มีจำนวนผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศมาก และ/หรือเรือนจำที่มีโปรแกรมบำบัดผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศจำนวน 74 คน สำหรับจำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัยกำหนดจากแนวทางการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นให้ได้คำตอบที่เพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย (Podhisita, 2021)

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวทางคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างพัฒนาขึ้นโดยทีมผู้วิจัย ซึ่งการสัมภาษณ์รายบุคคลและการสนทนากลุ่มด้วยแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างนี้ดำเนินการโดยทีมนักวิจัยและนักวิจัยผู้ช่วยที่ผ่านการฝึกอบรมเพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ตัวอย่างคำถามสัมภาษณ์เช่น ท่านมองว่ามาตรฐาน/แบบปฏิบัติที่ดีในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศของเรือนจำ/ทัณฑสถานปัจจุบันจัดอยู่ในระดับใด ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เรือนจำขาดมาตรฐานในแต่ละด้าน (การจำแนกลักษณะผู้กระทำผิด การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัย และการคืนผู้ต้องขังสู่สังคม) มีคำแนะนำหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (COA No. 082/2563) คณะผู้วิจัยและนักวิจัยผู้ช่วยประสานขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ เรือนจำหรือหน่วยงานที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยสังกัด เพื่อเข้าถึงผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นจึงติดต่อขอเก็บข้อมูลโดยตรงกับผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นรายบุคคลและแบบสนทนากลุ่ม โดยแบบพบหน้าหรือช่องทางออนไลน์ผ่าน Zoom ตามที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยสะดวก โดยเป็นการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที ในการวิจัยนี้มีการปกป้องผู้เข้าร่วมการวิจัย เช่น การขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลโครงการวิจัยอย่างครบถ้วนก่อนเก็บข้อมูลวิจัย การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มดำเนินการโดยนักวิจัยที่มี

ประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ในการนำเสนอผลการการวิจัยมีการเคารพความเป็นส่วนตัวและการเก็บรักษาความลับของผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยไม่มีการระบุตัวตนของผู้เข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เช่น เทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะถูกทำลายภายใน 1 ปี หลังจากเสร็จสิ้นโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบตีความตามแนว Colaizzi (1978) โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของข้อมูลในประเด็นหรือคำสำคัญที่เกิดจากข้อมูล จากนั้นเป็นการจัดกลุ่มคำย่อย (coding) ภายใต้อำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย สุดท้ายเป็นการเรียงร้อยเรื่องราวตามประเด็นหลักที่ค้นพบร่วมกับการนำบริบทที่ศึกษามาอธิบายความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

■ ผลการวิจัย

ผู้เข้าร่วมการวิจัย 3 กลุ่ม สะท้อนถึงมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ 3 ประเด็น ประกอบด้วย (1) มาตรฐานด้านการจำแนกลักษณะผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ (2) มาตรฐานเรือนจำด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเพศ และ (3) มาตรฐานเรือนจำด้านการคืนผู้กระทำผิดคดีเพศสู่สังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 มาตรฐานเรือนจำด้านการ จำแนกลักษณะผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่ม ให้ความสำคัญต่อมาตรฐานการจำแนกลักษณะผู้กระทำผิดเรือนจำที่เอื้อต่อการปฏิบัติและบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ และสะท้อนภาพว่าปัจจุบันควรมีการพัฒนากระบวนการจำแนกที่มีความเฉพาะเจาะจงอย่างต่อเนื่องและการจำแนกต้องนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมเสีย รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านปริมาณและความเชี่ยวชาญในการจำแนกลักษณะผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ โดยประเด็นสำคัญที่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยกล่าวถึง ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทางเพศ บริบทที่ทำให้เกิดเป็นคดีทางเพศมีความหลากหลายระดับความรุนแรงของการกระทำผิดทางเพศ คุณภาพของการจำแนกและความครบถ้วนของข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับปริมาณบุคลากร ซึ่งมีผลต่อการจำแนกลักษณะผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลักทั้งสามกลุ่มยังได้กล่าวถึงมาตรฐานในการจำแนกของเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศใน 3 ประเด็นย่อยดังนี้

1.1 สถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วมการวิจัย ทั้ง 3 กลุ่มกล่าวถึงมาตรฐานเรือนจำด้านการจำแนกปัจจุบัน ได้แก่ เรือนจำมีนโยบายจัดทำคู่มือ กระบวนการในการจำแนกสำหรับประเมินคุณลักษณะผู้ต้องขังอย่างชัดเจน โดยมีผู้ปฏิบัติงานด้านการจำแนกในแดนควบคุมผู้ต้องขังเป็นผู้รวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อสอบทวนข้อมูล และมีคณะกรรมการจำแนกเป็นคณะบุคคลที่ทำการประเมินพฤติกรรม จัดระดับความเสี่ยงรวมถึง

ให้เห็นเกี่ยวกับรูปแบบการควบคุม ดูแล บำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสม นอกจากนี้เรือนจำยังมีระบบข้อมูลจำนวน 17 ระบบในการจัดเก็บข้อมูลและมีแบบฟอร์มการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นผลการวิเคราะห์ลักษณะผู้ต้องขังด้วยการให้คะแนนเป็นตัวเลข ทำให้ข้อมูลการจำแนกผู้ต้องขังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาผู้ต้องขังได้

ประเด็นที่น่าสนใจ บางเรือนจำมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการอื่น ๆ มีการวิเคราะห์รายกรณีศึกษา (เฉพาะราย) ข้อมูลพฤติการณ์คดีจากแหล่งอื่น ๆ เพิ่มเติมจากแบบฟอร์มการจำแนกมาตรฐาน จัดให้มีการทวนสอบข้อมูลผู้ต้องขังจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ กัน ทำให้เรือนจำมีข้อมูลผู้กระทำผิดทางเพศที่ถูกต้องตรงตามจริงและครบถ้วนสมบูรณ์ มากขึ้น

1.2 ปัญหาและอุปสรรค

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่มระบุถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เรือนจำไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการตามมาตรฐานด้านการจำแนก ได้แก่ เรือนจำยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรหลัก เช่น บุคลากร งบประมาณ และสถานที่ โดยเฉพาะบุคลากรด้านการจำแนกกรณีที่ต้องขังมีอาการทางจิตเวช หรือ มีความซับซ้อนของเหตุจูงใจในการกระทำผิด นอกจากนี้งบประมาณและพื้นที่ดำเนินการยังมีไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังซึ่งมีจำนวนมาก

นอกจากนี้อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เรือนจำยังไม่มีกระบวนการจำแนกที่เฉพาะเจาะจงคดีเพศเพื่อนำไปสู่การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งแบบฟอร์มที่ใช้จำแนกมีหลายแบบ และบางแบบฟอร์มใช้งานยาก เป็นแบบฟอร์มที่ต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์

สังเคราะห์ข้อมูลสูง และปัญหาอุปสรรค ประการสุดท้าย เป็นปัญหาข้อกฎหมาย กล่าวคือ การจำแนกอิงการกำหนดโทษทางกฎหมาย มากกว่าพฤติกรรมการกระทำผิดของผู้ต้องขัง โดยปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เรือนจำมักใช้อัตราโทษทางกฎหมายที่ผู้ต้องขังได้รับการพิพากษา ลงโทษเป็นเกณฑ์หลักในการจำแนก ซึ่งอาจทำให้การจำแนกเป็นแบบเหมารวมที่ไม่สะท้อน พฤติกรรมการกระทำผิดและไม่สอดคล้องกับ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ต้องขัง

1.3 การพัฒนาต่อยอดสู่เรือนจำมาตรฐาน

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่มกล่าวถึงสิ่งที่ เรือนจำควรคำนึงและพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อมุ่งสู่ การเป็นเรือนจำที่มีมาตรฐานการจำแนก ลักษณะผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ เรือนจำ ควรมีการพัฒนาบุคลากรด้านการจำแนกให้ เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีเจตคติที่ดี มีประสบการณ์ อย่างต่อเนื่องในด้านการจำแนก และผู้ที่มีทักษะ และเทคนิคในการปฏิบัติงาน เช่น การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ลักษณะผู้ต้องขัง และการถามเพื่อ เก็บข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การได้ข้อมูลจำแนกนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

นอกจากนี้เรือนจำควรมีการใช้ข้อมูลเชิง ประจักษ์อื่นประกอบการเก็บข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ เช่น ข้อมูลพฤติการณ์คดีจากศาล ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน เป็นต้น รวมทั้งเรือนจำควร นำข้อมูลการจำแนกไปใช้ในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ได้ทันทั่วถึง

ประเด็นที่ 2 มาตรฐานเรือนจำด้านการบำบัด แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ

ผลการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่ม สะท้อนมุมมองต่อมาตรฐานเรือนจำด้านการ บำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ

โดยเฉพาะในส่วนของโปรแกรมการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศของเรือนจำ ในปัจจุบันว่า มีทั้งแบบรายกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และมีความแตกต่างกันไปในแต่ละเรือนจำ ขึ้นอยู่กับความพร้อมทางร่างกายและความสนใจ ของผู้ต้องขังด้วย อย่างไรก็ตามโปรแกรมการ บำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่มีการกำหนดหัวข้อ จำนวน ชั่วโมง ยังไม่มีความชัดเจนในด้านการบริหารจัดการ และการดำเนินการ ประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพยังแตกต่างกันไปในแต่ละเรือนจำ นอกจากนี้เรือนจำยังได้ริเริ่มจัดทำมาตรฐาน ที่มีคู่มือและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน แนวปฏิบัติ ใช้งานง่ายและนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น เรือนจำ มีโปรแกรมที่มีการออกแบบเฉพาะคดีเพศ

อย่างไรก็ตามเรือนจำยังขาดองค์ความรู้ ในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา รวมถึงขาด บุคลากรที่มีเชี่ยวชาญในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู การกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งอาจต้องอาศัย ความร่วมมือในการบำบัดจากหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาลจิตเวชในพื้นที่ หรือวิทยากร ภายนอก เช่น นักจิตวิทยา พระสงฆ์มาฝึกสมาธิ ให้กับผู้ต้องขัง เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้สะท้อนภาพ มุมมองด้านมาตรฐานเรือนจำด้านการบำบัด แก้ไขฟื้นฟูเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำและปรับให้ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ใน 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

2.1 สถานการณ์ปัจจุบัน

มาตรฐานเรือนจำด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำและปรับให้มีพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลักทั้ง 3 กลุ่ม ระบุถึงมาตรฐานของการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศหลายประเด็น ได้แก่

เรือนจำมีโปรแกรมพื้นฐานและโปรแกรมเฉพาะ คติพิเศษ เช่น โปรแกรมที่มุ่งเน้นการปรับทัศนคติ และเพิ่มความรู้เกี่ยวกับเพศให้ถูกต้อง ลดการ หมกมุ่นพฤติกรรมทางเพศ เพิ่มทักษะในการ ควบคุมอารมณ์และทักษะในการสร้างสัมพันธ์ภาพ กับเพศตรงข้าม เพิ่มการตระหนักและรับรู้ ภาวะจิตใจและผลกระทบที่ตามมาของผู้เสียหาย ผู้ต้องขังทุกคนจะเข้าสู่โปรแกรมพื้นฐาน ซึ่งเป็น โปรแกรมในเรื่องของการศึกษาและการฝึก วิชาชีพที่จัดให้ตามความสนใจและความถนัด ของผู้ต้องขัง รวมถึงโปรแกรมเฉพาะคติพิเศษ จำนวน 60 ชั่วโมง นอกจากนี้มาตรฐานเรือนจำ ด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทางเพศ ขึ้นอยู่กับนโยบายส่วนกลางและบริบทของเรือนจำ แต่ละแห่งว่ามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน เช่น จำนวนผู้ต้องขัง การกำหนดโทษของผู้ต้องขัง อำนาจการควบคุมของเรือนจำ ความเชี่ยวชาญ ของบุคลากร เป็นต้น

ในสถานการณ์ปัจจุบัน เป้าหมายของโปรแกรม การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูมีเป้าหมายหลากหลาย เช่น การปรับความคิด อารมณ์ และฝึกการยับยั้งชั่งใจ การเห็นคุณค่าในตนเอง การสร้างความรู้สำนึก ในสิ่งที่ได้กระทำผิด การพัฒนาทักษะชีวิต และ คุณลักษณะด้านบวกต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 ปัญหาและอุปสรรค

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่ม มองว่าปัจจัย ที่ขัดขวางการเป็นเรือนจำที่มีมาตรฐานด้าน การบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ได้แก่ ความจำกัดด้าน ทรัพยากรหลัก เช่น ขาดบุคลากรที่มีความ เชี่ยวชาญในการบำบัด/ไม่มีนักวิชาชีพในการ บำบัด สถานที่ไม่เอื้อต่อการบำบัด และงบประมาณ ไม่เพียงพอ และด้านอื่น ๆ เช่น ขาดการสร้าง แรงจูงใจเชิงบวก (สิทธิประโยชน์ที่ถูกจำกัด)

ในผู้ต้องขัง โดยเฉพาะในช่วงปีหลัง ๆ ที่ผู้ต้องขัง กลุ่มนี้ไม่ได้รับการอภิบาล อาจส่งผลความ มุ่งมั่นในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

นอกจากนี้เรือนจำยังมีโปรแกรมที่ไม่ ครอบคลุมความต้องการจำเป็นของผู้ต้องขัง ที่มีความแตกต่างกัน เช่น ความต้องการบำบัด รักษาปัญหาสุขภาพจิตและจิตเวช ขาดการบำบัด แก้ไขฟื้นฟูแบบกลุ่มขนาดเล็กหรือรายบุคคล เป็นต้น โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยหลักตั้งข้อสังเกตว่า โปรแกรมเป็นกลุ่มใหญ่อาจทำให้ผู้ต้องขัง มีความอับอาย ไม่กล้าเปิดเผยตนเองในเรื่องเพศ และไม่ได้รับความร่วมมือมากเท่าที่ควร นอกจากนี้ กลุ่มผู้ต้องขังสูงอายุมักยอมรับการเปลี่ยนแปลง ยาก อาจได้ประโยชน์น้อยจากการเข้าร่วม กลุ่มใหญ่

2.3 การพัฒนาต่อยอดสู่เรือนจำมาตรฐาน

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่ม กล่าวถึงสิ่งที่ เรือนจำควรคำนึงและพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ เรือนจำควรมีโปรแกรมที่เฉพาะเจาะจงของ กลุ่มเป้าหมาย เรือนจำควรให้ความสำคัญกับ ระยะเวลาและความเข้มข้นของโปรแกรม โดยอาจพิจารณาการจัดโปรแกรมอย่างเข้มข้น จริงจังในระยะใกล้ปล่อยตัวพันโทษว่าเป็นสิ่งที่ มีประโยชน์มากกว่าช่วงอื่น และเรือนจำควรเน้น โปรแกรมด้านการปรับเปลี่ยนความคิด เป็นต้น

ประเด็นที่ 3 มาตรฐานเรือนจำด้านการคืน ผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศสู่สังคม

ผลการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลักกล่าวถึงมุมมองต่อ มาตรฐานเรือนจำด้านการคืนผู้ต้องขังสู่สังคมว่า เรือนจำมีการดำเนินการเตรียมความพร้อมให้ ผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัวเป็นระยะตลอดช่วงเวลา ที่พักอยู่ในเรือนจำ เช่น การนำหน่วยงาน

ภายนอกท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับคนในชุมชน สังคม เข้ามามีส่วนร่วม การสมานฉันท์กับผู้เสียหาย (ครอบครัว ชุมชน) ก่อนปล่อยตัว อย่างไรก็ตาม เรือนจำยังไม่มีหรือนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านความชัดเจนในการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความคล้ายคลึงกับโลกภายนอก เพื่อให้ผู้ต้องขังทำความเข้าใจก่อนการปล่อยตัว ทำให้ผู้ต้องขังอาจเกิดปัญหาการปรับตัวใน สังคมภายหลังการปล่อยตัว นอกจากนี้เรือนจำ ยังไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการติดตามดูแล หลังปล่อยตัว

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยหลักสะท้อน ภาพมุมมองด้านเรือนจำที่มีมาตรฐานในการ คินผู้ต้องขังกระทำผิดเกี่ยวกับเพศผู้สังคมน ใน 3 ประเด็นย่อยดังนี้

3.1 สถานการณ์ปัจจุบัน

ด้านเรือนจำที่มีมาตรฐานในการคินผู้ต้องขัง กระทำผิดเกี่ยวกับเพศผู้สังคมน พบว่าผู้เข้าร่วม การวิจัยหลักทั้ง 3 กลุ่ม ระบุว่าเรือนจำมีแนวปฏิบัติ ในการคินผู้ต้องขังผู้สังคมน ได้แก่ การประเมิน ความเสี่ยงที่จะกระทำผิดซ้ำ การจัด กิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว เช่น กิจกรรมอาชีพ การเตรียมความพร้อมปล่อยตัว ที่เน้นกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์เพื่อตรวจสอบ การยอมรับและความพร้อมของครอบครัว ในการรับตัวผู้กระทำผิด การพัฒนาการคิด ความมีเหตุผลของผู้ต้องขังด้วย และการดูแล หลังปล่อยตัวเพื่อลดโอกาสในการกระทำผิดซ้ำ เช่น ศูนย์ CARE ที่ให้การช่วยเหลือด้านการหา แหล่งงาน และประสานเครือข่ายสนับสนุนเงินทุน ประกอบอาชีพหลังการพ้นโทษทำให้ผู้กระทำผิด ไม่กลับมาก่อทำผิดซ้ำ ความร่วมมือกับเครือข่าย

ภายนอก การจัดให้มีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้ความรู้ในโปรแกรม การประสานกับชุมชน ด้านอาชีพ และติดตามสอดส่องหลังพ้นโทษเพื่อ การเฝ้าระวัง

3.2 ปัญหาและอุปสรรค

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่มมองว่าปัจจัย ที่ขัดขวางการมุ่งสู่เรือนจำที่มีมาตรฐาน ได้แก่ เรือนจำขาดนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ช่วย ส่งเสริมการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตภายนอก เรือนจำหลังได้รับการปล่อยตัว โดยเรือนจำ ยังไม่มีมาตรการในการจัดสภาพแวดล้อมให้มี ความคล้ายคลึงกับโลกภายนอกเพื่อให้ผู้ต้องขัง ทำความคุ้นเคยก่อนการปล่อยตัว เรือนจำขาด โปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่ เฉพาะเจาะจงกับผู้ต้องขังกระทำผิดคดีเกี่ยวกับ เพศ เรือนจำขาดระบบส่งต่อและใช้ประโยชน์ ร่วมกันของข้อมูลตั้งแต่เรือนจำแรกถึงเรือนจำ ที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ และเรือนจำขาดกฎหมาย รองรับการติดตามหลังพ้นโทษ โดยการติดตาม ดูแลผู้ต้องขังหลังพ้นโทษนั้นอยู่นอกเหนือ ขอบเขตอำนาจทางกฎหมายปัจจุบัน

3.3 การพัฒนาต่อยอดสู่เรือนจำมาตรฐาน

ผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้ง 3 กลุ่ม กล่าวถึงสิ่งที่ เรือนจำควรคำนึงและพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อมุ่งสู่ การเป็นเรือนจำที่มีมาตรฐานการคินผู้ต้องขังผู้ สังคมน ได้แก่ การวิจัยและพัฒนาาระบบที่นำ นโยบายไปสู่การปฏิบัติด้านการคินผู้ต้องขัง กระทำผิดเกี่ยวกับเพศผู้สังคมน การเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังกับครอบครัวและ ชุมชน และการจัดให้มีระบบและหน่วยงาน ช่วยเหลือกำกับดูแลผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ ภายหลังการปล่อยตัว

■ การอภิปรายผล

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพนี้สะท้อนถึงมุมมองของผู้เข้าร่วมการวิจัยในเรื่องมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทางเพศ เพื่อลดการกลับมากระทำผิดซ้ำ 3 ประเด็น ซึ่งผลการวิจัยอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 มาตรฐานเรือนจำด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง

แม้ว่าปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีแนวทางการรวมในการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังที่เป็นกรณีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีการริเริ่มนโยบายระบบ กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งเป็นต้นทางกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมที่ดีดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นตอนรับตัวผู้ต้องขังเข้าสู่เรือนจำ จนกระทั่งพ้นโทษหรือได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ อย่างไรก็ตามปัญหาที่สำคัญในขณะนี้คือ การพัฒนาบุคลากรในด้านการจำแนกที่มีความเจาะจงการกระทำผิดเกี่ยวกับเพศทั้งด้านปริมาณ และความเชี่ยวชาญของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาการดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (Prisoner Classification) ในเรือนจำปัจจุบัน พบว่ามีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมผู้ต้องขังและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้านการพัฒนาพฤติกรรม (กรมราชทัณฑ์, 2563) อย่างไรก็ตามเรือนจำยังไม่มีมาตรการด้านการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังที่มีความเฉพาะเจาะจงและนำไปสู่การบำบัดแก้ไขผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งตามมาตรฐานสากล เช่น

สมาคมระหว่างประเทศเพื่อการบำบัดแก้ไขผู้กระทำความผิดทางเพศ (The International Association for the Treatment of Sexual Offenders: IATSO, 2011) ระบุว่า ผู้ต้องขังคดีเพศทุกรายควรได้รับการตรวจประเมินจิตใจและสุขภาพร่างกายก่อนเข้าร่วมโปรแกรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งการตรวจประเมินควรครอบคลุม 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การประเมินพฤติกรรม การกระทำความผิดทางเพศ และสุขภาพด้านเพศอย่างละเอียด (2) การตรวจสุขภาพร่างกายอย่างละเอียด (3) การตรวจประเมินความผิดปกติทางจิตหรือโรคจิตเวช และ (4) การประเมินความจำเป็นที่ต้องได้รับการรักษา

ประเด็นที่ 2 มาตรฐานเรือนจำด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศ

เรือนจำปัจจุบันมีการการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่มุ่งจัดให้ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ทั้งเรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษ การพัฒนาจิตใจหรืออบรมทางศีลธรรม กิจกรรมทางศาสนา สวัสดิการและนันทนาการต่าง ๆ รวมถึงการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังเป็นการเฉพาะที่แยกตามประเภทคดีหรือแยกตามพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ซึ่งในผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศมีโปรแกรมการแก้ไขผู้กระทำความผิดทางเพศที่เป็น การให้ความรู้และฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามาตรฐานเรือนจำในด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การจัดโปรแกรมที่มีความเฉพาะเจาะจงกับพฤติกรรมคดีเพศที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกแก่ผู้กระทำความผิดทางเพศ โดยเฉพาะใน

พฤติกรรมศาสตร์ที่มีความรุนแรง มีการกระทำผิดซ้ำหลายครั้งหรือกระทำผิดซ้ำซาก และการกระทำผิดต่อเหยื่อที่เป็นเด็ก รวมถึงการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านมาตรฐานบุคลากรผู้ปฏิบัติงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดทางเพศ

ประเด็นที่มีการกล่าวถึงในมาตรฐานสากลที่ยังไม่พบในการสะท้อนภาพเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศ คือ การประยุกต์ใช้หลักการความเสี่ยง - ความต้องการจำเป็น - การตอบสนอง (Risk - Need - Responsivity; RNR) ในการดำเนินโปรแกรมการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู โดยหลักการความเสี่ยง ความต้องการจำเป็น การตอบสนองนี้ให้ความสำคัญกับการลดระดับความเสี่ยง ได้แก่ ความเสี่ยงโดยรวม หรือความเสี่ยงสะสมของผู้กระทำความผิดทางเพศ ปัจจัยเสี่ยงที่เฉพาะเจาะจงและความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ความสามารถในการตอบสนองการบำบัดรักษาในปัจจุบัน รวมถึงการเพิ่มปัจจัยป้องกันที่อาจช่วยเพิ่มศักยภาพในการบำบัดฟื้นฟูโดยรวม (Bonta & Andrews, 2017) นอกจากนี้โปรแกรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศในเรือนจำ ควรมีการสนับสนุนด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศที่เชื่อมโยงกับการลดการกระทำผิดซ้ำ ดังเช่น การศึกษาของ Ede, Okeke, และ Onah (2022) ที่ใช้โปรแกรมบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศเพื่อลดเจตคติการใช้ความรุนแรงทางเพศในผู้ต้องขังกระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ที่ใช้หลักการ RNR ข้างต้น และเน้นการปรับความคิดและพฤติกรรม (Cognitive behaviorally information intervention: CBII) อันนำไปสู่การ

ลดความเสี่ยงในการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นต้น

อนึ่ง เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานสากลด้านสมรรถนะของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้าน โดยสมาคมระหว่างประเทศเพื่อการบำบัดแก้ไขผู้กระทำความผิดทางเพศ (IATSO, 2011) ระบุว่าต้องมีคุณสมบัติและสมรรถนะ ได้แก่ สำเร็จการศึกษา (มีคุณวุฒิการศึกษา) ชั้นต่ำระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่าหรือปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต มีความสามารถในการบำบัดรักษาและมีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาจิตวิทยาคลินิก ผู้มีใบอนุญาตเพื่อประกอบวิชาชีพด้านจิตวิทยาคลินิก สังคมสงเคราะห์คลินิก นักจิตวิทยาการปรึกษา นักจิตวิทยาครอบครัว มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการให้คำปรึกษาและการวินิจฉัยความผิดปกติของพฤติกรรมทางเพศและการกระทำ ความผิดทางเพศ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมและมีความสามารถในการทำจิตบำบัด ทั้งนี้การกำหนดมาตรฐานสากลด้านคุณสมบัติและสมรรถนะของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูจะอาจยังไม่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยมากนัก เนื่องจากการผลิตบุคลากรด้านนี้ของประเทศไทยเองยังทำได้น้อย และมีความขาดแคลนอยู่แล้ว

ประเด็นที่ 3 มาตรฐานเรือนจำด้านการคืนผู้กระทำความผิดคดีเกี่ยวกับเพศสู่สังคม

เรือนจำมีโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เน้นด้านอาชีพและส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว มีการหาแหล่งงาน ประสานเครือข่ายในชุมชน สนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพหลังการพ้นโทษ อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยระบุว่าเรือนจำ

ควรมีการบูรณาการข้อมูลพฤติการณ์ของผู้ต้องขัง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และการกำกับดูแล ให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างมั่นคง และช่วยส่งเสริมชุมชนให้มีความปลอดภัยจากคดีทางเพศ รวมถึงเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ หนึ่งเมื่อพิจารณามาตรฐานสากลในด้านนี้พบว่า ในช่วงการเตรียมปล่อยตัวผู้ต้องขังทุกรายควรมีหลักสูตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (Relapse Prevention) เพื่อเพิ่มความสามารถในหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะก่อเหตุซ้ำและเรียนรู้เทคนิคในการควบคุมตนเอง การสร้างสัมพันธภาพกับครอบครัว การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ผู้ต้องขังคดีเพศที่ก่อเหตุกับเด็กซ้ำ ผู้ต้องขังคดีเพศที่กระทำ ความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรงและอยู่ในข่ายที่ต้องเฝ้าระวังในการก่ออาชญากรรม (watch list)

■ รูปแบบข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาหมมองของผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน ในเรื่องมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการปฏิบัติ และบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศนี้ ทำให้ได้ภาพของสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางอันจะนำไปสู่การ ออกแบบมาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศเพื่อลด การกระทำผิดซ้ำ ซึ่งผลจากการวิจัยมีข้อค้นพบ ที่สำคัญ และมีข้อเสนอแนะในการพัฒนา มาตรฐานเรือนจำที่เอื้อต่อการบำบัดแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศ ดังนี้

1) การจำแนกผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับ เพศ ควรมีการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และแนวปฏิบัติที่ครอบคลุมการตรวจ ประเมินด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมถึง ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ทางจิตวิทยาและทางเพศ นอกจากนี้ เรือนจำควรพิจารณากำหนดให้มีการ ออกแบบระบบการจำแนก แบบบันทึกต่าง ๆ รวมถึงการทดสอบต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการ จำแนกและการพิจารณาประเมินผู้ต้องขัง คดีเพศที่มีความเจาะจงเกี่ยวกับการกระทำ ความผิด เพื่อให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ เพียงพอ สำหรับการใช้งานจริงในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ในผู้ต้องขังกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ เพื่อลด ความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำในผู้ต้องขัง กลุ่มนี้ต่อไป

2) การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเกี่ยวกับ คดีเพศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษา เพิ่มเติมในประเด็นการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดคดีเพศ และมีการกำหนดมาตรฐาน ด้านคุณสมบัติ สมรรถนะ และแนวทางพัฒนา ความเชี่ยวชาญเฉพาะสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้าน การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีเพศที่มีความ สอดคล้องกับกำลังการผลิตและบริบทของ สังคมไทย เพื่อให้การพัฒนาระบบการบริหาร จัดการและบำบัดแก้ไขฟื้นฟู รวมถึงการพัฒนา พุทธนิสสัยผู้ต้องขังคดีเพศมีทิศทางและเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การคืนผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับเพศสู่สังคม ผู้ต้องขังคดีเพศที่กระทำผิดซ้ำซ้ำซาก ควรมี มาตรการทางกฎหมายร่วมกับมาตรการอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นมาตรการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ติดตามตัว (Electronic Monitoring: EM) เพื่อควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงในการกระทำ

ความผิดซ้ำ การใช้มาตรการรักษาทางการแพทย์ เช่น การฉายยาเพื่อควบคุมฮอร์โมนเพศ การบำบัดรักษาทางจิตใจหรือจิตบำบัด การใช้มาตรการเตรียมการพัฒนาอาสาสมัครในชุมชนให้มีความพร้อมในการเข้ามาดูแลหลังการปล่อยตัว โดยมาตรการดังกล่าวอาจมีการจัดให้มีอาสาสมัครจากชุมชนประมาณ 4-6 คน โดยหนึ่งในนั้นเป็นอาสาสมัครหลักที่พบปะผู้กระทำผิดเป็นประจำ เพื่อช่วยในการกำกับดูแล และลดความเสี่ยงในการก่อเหตุซ้ำอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง เป็นต้น

■ บรรณานุกรม (References)

- Bonta, J., & Andrews, D.A. (2007). Risk-need-responsivity model for offender assessment and treatment (User Report No. 2007-06). *Public Safety Canada*.
- Colaizzi, P. F. (1978). Psychological research as the phenomenologist views it. In Ronald, S., King, V., & King, M. (Eds.), *Existential-Phenomenological Alternatives for Psychology*. (p.6). Oxford University Press.
- Department of Corrections. (2563). *Manual for prisoner classification*. Chulalongkorn University Printing House.
- Department of Corrections. (2014, April 22). *Recidivism Statistics of Prisoners* (As of 22 April 2024). RECSTATS. <http://www.correct.go.th/recstats/index.php>
- Ede, M. O., Okeke, C. I., & Onah, S. O. (2022). A randomized controlled trial of a cognitive behaviorally informed intervention for changing violent sexual attitudes among adult sexual offenders in prison. *Criminal Behavior & Mental Health*, 33(1), 46-61.
- Office of Domestic Violence & Sex Offender Management. (2020). *Standards and Guidelines for the Assessment, Evaluation, Treatment and Behavioral Monitoring of Adult Sex Offenders*. Colorado Department of Public Safety Division of Criminal Justice.
- Office of Justice Affairs. (2019). *Summary Report of Legal Framework and Measures on Prevention of Sexual Recidivism*. The Office of Justice Affairs, Ministry of Justice.
- Podhisita, C. (2021). Science and art of qualitative research (9th ed.). Amarin.
- Pfäfflin, F., & Eher, R. (2011). The role of the International Association for the Treatment of Sexual Offenders (IATSO) in international public policy and practice. *WILEY Online Library*. <https://doi.org/10.1002/9781119990420.ch34>
- Royal Institute. (2003). *Royal Institute Dictionary B.E. 2542 (1999)* (6th ed.). Nanmee Books Publications.
- Tuicomepee, A., Rattanadilok, K., Sansa, N., Ringkhon-at, J., Thongpibul, K., Ruenreng, S., Titaradol, N., Thaweengam, P. (2021). *Pilot Project on Development of Prison Standards and Treatment Programs for Reducing Recidivism among Convicted*

Sex Offenders (A copy of research report).

The Office of Justice Affairs, Ministry of
Justice.

